

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
Кафедра культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчальної роботи
І. Сташевська
“ 27 ” 2019 р.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Робоча програма навчальної дисципліни

Освітньо-професійна програма
Менеджмент культури та соціальний маркетинг

Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	028 Менеджмент соціокультурної діяльності
Факультет	культурології

Харків, 2019 рік

Робоча програма «Історія української культури», для студентів першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності.

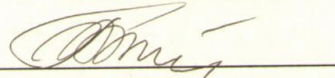
Мова навчання — українська.

Розробник:

В. Грицаненко, доцент кафедри культурології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри культурології
Протокол від “22” серпня 2019 року № 2

В. о. завідувача кафедри

 Т. Босенко

Схвалено радою факультету культурології
Протокол від “27” серпня 2019 року № 1

Голова ради факультету О. Кравченко

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <i>02 Культура і мистецтво</i>	Обов'язкова	
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність <i>028 Менеджмент соціокультурної діяльності</i>	Рік підготовки:	
		2-й	-
		Семестр	
		3-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: 3 аудиторних –51 самостійної роботи студента - 69	Освітньо-професійна програма <i>Менеджмент культури та соціальний маркетинг</i>	Лекції	
		38 год.	-
		Семінарські	
		14 год.	-
		Самостійна робота	
		68 год.	-
		Вид контролю	
	іспит	-	
	Освітній рівень <i>перший (бакалаврський)</i>		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – 43,3 % : 56,7 %

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна дозволяє ознайомити студентів з українською культурою як системною цілісністю у взаємозв'язку її традиційних та історичних форм, таких як мова, наука, освіта, література, архітектура, образотворче мистецтво, музика, системи релігійних поглядів, політика, правова і побутова культура, а також розвитком знання в системі культурних цінностей.

У межах реалізації компетентнісного підходу до підготовки фахівців навчальна дисципліна має забезпечити формування вмінь та здатностей, пов'язаних з розумінням сутності вітчизняної культури, її історичних форм, проблем історико-культурних процесів в Україні..

Мета курсу — набуття та систематизація фактичних знань з історії української культури.

У відповідності до Освітньої програми навчальна дисципліна формує наступні компетентності та результати навчання:

а) компетентності:

Загальні	ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з
----------	--

компетентності	<p>різних джерел.</p> <p>ЗК 15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 17. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 18. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>
Фахові компетентності	<p>ФК2.Здатність критично усвідомлювати взаємозв'язок між культурними, соціальними та економічними процесами у формуванні та змінах соціокультурного середовища.</p> <p>ФК3.Здатність аналізувати економічні, екологічні, правові, політичні, соціологічні, психологічні, технологічні особливості динаміки соціокультурної сфери.</p> <p>ФК4.Здатність визначати стратегічні пріоритети та аналізувати особливості місцевих, регіональних, національних та глобальних стратегій соціокультурного розвитку.</p> <p>ФК9.Здатність розробляти та стимулювати створення оригінального культурного продукту та послуг.</p>

• б) результати навчання:

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Застосовувати навички критичного мислення у практичній діяльності. 2. Проявляти самостійність суджень та самокритичність у процесі обговорення професійних питань, уміти аргументовано вести дискусію.. 3. Мати концептуальні та методологічні знання із соціальних та культурологічних аспектів суспільної динаміки, а також навички їх практичного використання у професійній діяльності. 4. Виявляти взаємозв'язок між культурними, соціальними та економічними, правовими чинниками зміни ринку культури та культурних індустрій. 20. Здійснювати контроль за ефективністю реалізації прийнятих організаційно-управлінських рішень, оцінювати їх наслідки.
--	---

Вивчення навчальної дисципліни передбачено протягом тринадцяти тижнів теоретичної підготовки. Навчальний матеріал поділено на десять тем.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Українська культура як складова світової культури

Культуроформуючі чинники національної культури: фактори географічного середовища і господарства, соціальна і політична культура, менталітет народу. Проблема історичної періодизації української культури. Особливості етногенезу українського народу. Культурно-історична своєрідність регіонів України.

Тема 2. Витоки української культури

Процеси міграції та міксації на теренах України. Трипільська культура. Індоевропейці на території України. Кимерійці. Грецькі колонії на території України. Скіфська доба на українських теренах. Скіфське мистецтво. Звіриний стиль. Сармати. Германські племена. Велике переселення народів. Гуни. Авари. Походження та розселення слов'ян. Анти.

Тема 3. Міфологічний простір давніх слов'ян

Синкретична культура давніх слов'ян. Зміст і суть міфології язичництва. Світоглядні уявлення давніх слов'ян. Політеїзм, анімізм, антропоморфізм. Пантеон богів. Родинно-побутові стосунки. Уявлення про душу. Сімейна обрядовість. Річний цикл і людське життя. Календарні свята й обряди. Демонологія, надприродні сили, символіка рослинно-тваринного світу. Втілення язичницького культу в художній культурі.

Тема 4. Культура Київської Русі

Виникнення перших державних утворень у Середньому Подніпров'ї. Утворення держави з центром у Києві. Київська Русь за Володимира Великого. Взаємозв'язок давньоруської культури з культурою Візантії та інших народів. Офіційне запровадження християнства в Київській державі та його значення. Розвиток писемності на Русі. Церковнослов'янська мова, давньоруська література. Розвиток і поширення освіти. Архітектурні пам'ятки Київської Русі. Піднесення Київської держави за Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха. Народне світосприйняття, його відображення в пам'ятках народної мудрості: обрядова поезія, прислів'я, заговори, народні пісні, билинний епос. Культура скоморохів. Політична роздрібленість Київської Русі. Роль і місце Київської Русі в історії Європи.

Тема 5. Культура на теренах України у XIII – XVII ст.

Галицько-Волинські землі як нащадки культури Київської Русі. Монголо-татарська навала на українських теренах та її наслідки. Процеси формування українського етносу в умовах польсько-литовського поневолення. Умови розвитку національно-культурного і релігійного життя. Братства. Виникнення друкарства. Освіта та наука. Острозький колегіум. Зв'язки із західноєвропейською культурою. Відгуки ренесансу і гуманізму в Україні. Люблінська та Брестська унії, їх наслідки. Усна народна творчість. Полемічна література. Архітектура й образотворче мистецтво.

Тема 6. Козаччина як культурне явище

Витоки та причини виникнення українського козацтва. Формування козацького стану. Запорізька січ як «міфологія» української культури. Історичні особливості її культури. Територія, чисельність, заняття, побут, звичаї. Релігійні вірування запорізьких козаків. Музична культура і театральне мистецтво. Кобзарство. Особливості культури Запорізької Січі.

Погляди на козацьку субкультуру та її «історичну місію»: негативні і позитивні. Визвольна війна 1648 - 1654 рр., поширення демократичних тенденцій в українській культурі. Гетьманщина, як спроба українського державотворення. Історичні втрати козацтва. Сучасні трансформації козацької культури.

Тема 7. Українське бароко – системотворчий чинник української культури XVII – XVIII ст.

Ідеї Відродження та Реформації в розвитку української культури. Поширення ідей гуманізму – освітні та мистецькі процеси. Освітні процеси на українських землях (братські школи, Острозький та Києво-Могилянський колегіум, колегіуми Харківський, Чернігівський та ін.). Українське бароко – системотворчий чинник української культури XVII – XVIII ст. Козацька архітектура як ідеологічна програма козацької верстви. Постать

І. Мазепи. Бароковий живопис (іконописні зміни; парсунний, ктиторський, родинно-меморіальні портрети; книжна гравюра). Філософсько-літературні пошуки бароко (Ф. Прокопович, Г. Сковорода). Барокова парадигма як характерний український погляд на світ.

Тема 8. Українське національно-культурне відродження кін. XVIII – поч. XIX ст.

Етапи й особливості українського національно-культурного відродження (кін. XVIII – поч. XX ст.). Існування України як периферії держав-домініонів. Роль фольклору у формуванні національної свідомості наприкінці XVIII – початку XIX ст. Романтизм як одна із суттєвих ознак становлення національної культури.

Класицизм в архітектурі та живописі України XIX ст. Трансформація мистецьких процесів: реалізм, класицизм та еkleктика. Постать Т. Шевченка – різні погляди на її місце в історії культури України.

Український театр у контексті національно-культурного відродження XIX ст. – від вертепу до професійного театру. Культурполітичні угруповання доби (Кирило-Мефодіївці, Громадівці і т.д.). «Молода Україна» та її внесок в українську культуру. Українська музична культура в другій половині XIX ст., Микола Лисенко. Образотворче мистецтво. Архітектура і пошуки національного стилю: неоукраїнський стиль, необароко, модерн.

Тема 9. Соціокультурне життя в Україні XX ст. (піднесення 20-х та 60-х років)

Особливості культурного розвитку XX ст. Художні течії межі століть (модернізм, абстракціонізм, імпресіонізм, кубізм і т.д.)

Нові явища в соціально-економічному розвитку. Розвиток українського національного руху. Специфіка сприйняття в Україні революцій 1905 - 1907 рр. та 1917 р.

Коренізація на українських теренах. Колективізація та її наслідки для селянської верстви. Українське «розстріляне відродження». Головні тенденції художнього розвитку 20-х рр. XX ст. Художньо-творчі угруповання, їх роль та трагедія. Літературна дискусія 1925 - 1928 рр., творчість М. Хвильового. Розвиток театрального та музичного мистецтва. Діяльність Л. Курбаса і Г. Хоткевича. Трагедія української культури 30-х рр. Український культурний процес в еміграції.

Становлення українського кінематографа. Постать О. Довженка. Українська художня культура періоду «відлиги». В. Стус як символ епохи. Кризові явища у культурі 70-х – 80-х рр. Дисидентський рух в Україні та його вплив на культурний розвиток.

Тема 10. Особливості сучасного стану української культури

Декларація про державний суверенітет України (16 липня 1991 р.). Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.) – епохальні документи в історії українського народу. Формування національної самосвідомості українців та розвиток духовної культури. Помаранчева революція. Євромайдан.

Українська державність як передумова національно-культурного відродження. Українські культурні традиції та сучасність. Міжнародне становище України. Українська культура під впливом процесів глобалізації. Українська дійсність крізь призму поняття травми.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі					
л		с	лаб	інд	с.р.	л		с	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Тема 1. Українська культура як складова світової	7	2	-	-	-	5							

культури.													
Тема 2. Витоки української культури.	11	4	-	-	-	7							
Тема 3. Міфологічний простір давніх слов'ян.	13	4	2	-	-	7							
Тема 4. Культура Київської Русі.	11	4	-	-	-	7							
Тема 5. Культура на теренах України у XIII – XVII ст.	11	4	-	-	-	7							
Тема 6. Козаччина як культурне явище.	15	4	4	-	-	7							
Тема 7. Українське бароко - системотворчий чинник української культури XVII – XVIII ст.	14	4	4	-	-	7							
Тема 8. Українське національно-культурне відродження кін. XVIII – поч. XIX ст.	11	4	-	-	-	7							
Тема 9. Соціокультурне життя в Україні XX ст. (піднесення 20-х та 60-х рр.).	17	4	4	-	-	8							
Тема 10. Особливості сучасного стану української культури.	10	4	-	-	-	6							
Усього годин	120	38	14	-	-	68							

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Семінарське заняття 1. Міфологічний простір давніх слов'ян	2
2.	Семінарське заняття 2. Козаччина як культурне явище	4
3.	Семінарське заняття 3. Українське бароко - системотворчий чинник української культури XVII – XVIII ст.	4
4.	Семінарське заняття 4. Соціокультурне життя в Україні XX ст. (піднесення 20-х та 60-х рр.).	4

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Українська культура як складова світової культури.	5
2.	Тема 2. Витоки української культури.	7
3.	Тема 3. Міфологічний простір давніх слов'ян	7
4.	Тема 4. Культура Київської Русі	7
5.	Тема 5. Культура на теренах України у XIII – XVII ст.	7
6.	Тема 6. Козаччина як культурне явище	7
7.	Тема 7. Українське бароко - системотворчий чинник української культури XVII – XVIII ст.	7
8.	Тема 8. Українське національно-культурне відродження	7

	кін. XVIII– поч. XIX ст.	
9.	Тема 9. Соціокультурне життя в Україні XX ст. (піднесення 20-х та 60-х рр.).	8
10.	Тема 10. Особливості сучасного стану української культури.	6

6. Форми поточного та підсумкового контролю Методи навчання

З метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни передбачаються: проблемні та оглядові лекції, інформаційні та аналітичні семінарські заняття, короткі повідомлення, конспектування публікацій з наукової періодики, пошук візуального матеріалу в Інтернеті, візуальне супроводження навчального процесу (відеозаписи).

Пояснювально-ілюстративний: демонстрація ілюстрацій, візуальний супровід лекційних і семінарських занять через презентації, демонстрацію відеофрагментів, відеолекція.

Репродуктивний: оглядова, тематична лекція.

Частково-пошуковий: постановка завдань з пошуку візуального або фактичного матеріалу в аудиторії через смартфон.

Дослідницький (проектно-орієнтований): підготовка повідомлення/доповіді (з презентацією/або без неї), самостійний пошук візуального матеріалу в Інтернеті за тематикою навчальної дисципліни.

Форми контролю

Фронтальне опитування на семінарському занятті.

Виконання завдань з пошуку візуального або фактичного матеріалу в аудиторії через смартфон.

Виступ із повідомленням / доповіддю на семінарському занятті (з презентацією/або без неї).

Розміщення самостійно знайденого візуального матеріалу в електронному НМКД або у формі візуальних постів у соцмережах.

Усне опитування на заліку.

Шкала орієнтовного нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

Звіт про виконання самостійної

роботи (реферат, есе тощо) до 5 балів

доповідь на семінарському занятті до 10 балів

підсумковий контроль (іспит) до 40 балів

Державна атестація студентів проводиться відповідно до чинної нормативної бази.

Розподіл балів, які отримують студенти

Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Підсум-й контроль	Сума
5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	10 балів	5 балів	До 40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
-------------------	--------	-------------------------------

види навчальної діяльності	ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Бойко О. А. Історія України / О. А. Бойко. — Київ: Академвидав, 2007. — 688 с.
2. Бурдо Н. Б. Трипільська культура. Спогади про золотий вік / Н. Б. Бурдо, М. Ю. Відейко — Київ: Фоліо, 2008. — 416 с.
3. Воропай О. Звичаї нашого народу / О. Воропай. — Київ: Фоліо, 2004. — 512 с.
4. Горський В. С. Історія української філософії / В. Горський — Київ : Наукова думка, 1997. — 285 с.
5. Заблоцька К. В. Українська і зарубіжна культура [Електронний ресурс] / К. В. Заблоцька — Донецьк: Східний видавничий дім, 2001. — 372 с. — Режим доступу: <http://www.ruthenia.info/txt/biletskv/istkul/index.html> вільний.
6. Історія світової та української культури : підручник для вищ. закл. освіти / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. — Київ: Літера ЛТД, 2006. — 480 с.
7. Історія української культури: збірник матеріалів і документів / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. — Київ: Вища школа, 2000. — 607 с.
8. Коцур В. П. Історія України в датах / В. П. Коцур — Київ: Книги XXI, 2007. — 144 с.
9. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / М. В. Кордон — Київ: ЦУЛ, 2002. — 508 с.
10. Коцур А. П. Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності / А. П. Коцур. — Київ: Книги XXI, 2007. — 464 с.
11. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. / за ред. проф. А. Яртися та проф. В. Мельника — Львів: Світ, 2005. — 568 с.
12. Макаров А. М. Світло українського бароко / А. М. Макаров — Київ: Мистецтво, 1994. — 288 с.
13. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття = Ukrainian and foreign culture of the 20-th century : навч. посібник / Г. С. Меднікова. — Київ: Знання, 2002. — 214 с.
14. Попович М. В. Нариси історії культури України / М. В. Попович. — Київ: АртЕк, 1998. — 727 с.
15. Сидор О. Давня українська ікона / О. Сидор. — Київ: Родовід, 2003. — 336 с.
16. Українське мистецтво у полікультурному просторі : навч. посібник / за ред. О. П. Рудницької — Київ: Ексоб, 2000. — 208 с.

17. Український іконопис XII–XIX ст. з колекції НХМУ / — Київ: Артания Нова, Галерея, 2005. — 256 с.
18. Український живопис XIX–XX ст. з колекції НХМУ / — Київ: Артания Нова, Галерея, 2006. — 304 с.
19. Шейко В. М. Культура України в глобалізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти) : Монографія / В. М. Шейко ; Національна акад. мистецтв України, ін-т культурології. — Київ, 2011. — 624с.
20. Шейко В. М. Історія української культури: Монографія / В.М. Шейко. — Харків: ХДАК, 2001. — 400 с.
21. Шейко В. М. Історія української художньої культури: підруч. / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська — Харків: ХДАК, 2003. — 180 с.

Допоміжна:

22. Забужко О. С. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період / О. С. Забужко — Київ: Основа, 1993. — 125 с.
23. Ісаєвич Я. Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні / Я. Д. Ісаєвич. — 2-е вид., перероб. і доп. — Львів: Вищ. шк. Вид-во при Львів. ун-ті, 1983. — 155 с.
24. Історія української культури: Побут. Письменство. Мистецтво. Театр. Музика / за заг. ред. І. Крип'якевича; гол. ред. С. Головка. — Київ: Либідь, 1994.— 650с.
25. Культура і побут населення України: навч. посіб. / В. Л. Наулко, Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко та ін. — 2-е вид., доп. та перероб. — Київ: Либідь, 1993. — 285с.
26. Лобачевський Б. Б. Українське мистецтво другої половини XIX – початку XX ст. / Б. Б. Лобачевський, П. І. Говдя. — Київ: Мистецтво, 1989. — 206 с.
27. Маланюк Є. Ф. Нариси з історії нашої культури / Є.Ф. Маланюк. — Київ: Обереги, 1992, — 80 с.
28. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Микитась. Київ: Абрис, 1994. — 288с.
29. Моця О. Київська Русь: від язичництва до християнства: навч. посіб. / О. Моця, В. Ричка. — Київ: Глобус, 1996. — 219 с.
30. Нічик В. М. Петро Могила в духовній історії України / В. М. Нічик. — Київ: Укр. центр духовн. культури, 1997. — 321 с.
31. Овсійчук В. А. Українське мистецтво другої половини XVI — першої половини XVII ст.: Гуманістичні та визвольні ідеї / В. А. Овсійчук. — Київ: Наук. думка, 1985. — 183с.
32. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу / І. Огієнко. — Київ: Довіра, 1992. — 141 с.
33. Рыбаков Б. А. Язычество древних славян / Б. А. Рыбаков ; АН СССР. Ин-т археологии. — М.: Наука, 1981. — 607 с.
34. Степовик Д. В. Історія української ікони X–XX століть / Д. В. Степовик. — Київ: Либідь, 1996. — 438с.
35. Степовик Д. В. Леонтій Тарасевич і українське мистецтво бароко / Д. В. Степовик; АН УРСР; Ін-т мистецтвозн. фольклору та етнографії ім. М. Т.Рильського. — Київ: Наук, думка, 1986. —235с.
36. Степовик Д. В. Українське мистецтво першої половини XIX століття / Д. В. Степовик. — Київ: Мистецтво, 1982. — 191 с.
37. Толочко О. П. Київська Русь / О. П. Толочко, П. П. Толочко; НАН України. Ін-т археології; Ін-т історії України. — Київ: Альтернатива, 1998. — 352с.

38. Українська графіка XI –початку XX ст. Альбом / упорядник А. В'юник. — Київ; Мистецтво, 1994. — 327 с.
39. Ушкалов Л. В. Світ українського бароко / Л. В. Ушкалов — Харків: Основа, 1994. — 372 с.
40. Хижняк З. И. Киево-Могилянская академия / З. И. Хижняк. — Київ: Вищ. шк. Вид-во при Київському держ. ун-ті, 1981. —245с.
41. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.). У 2т.: Монографія / В. М. Шейко. — Харків: Основа, 2001. – Т.І. — 518с.; – Т.2.— 400с.
42. Шейко В. М. Історія культури слобідської України: навч. посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. — Харків : ХДАК, 2012. — 224 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В INTERNET

1. <http://lib-hdak.in.ua> – сайт бібліотеки Харківської державної академії культури.
2. <http://korolenko.kharkov.com> – сайт бібліотеки Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.
3. <http://www.nbuv.gov.ua> – сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
4. www.gender.ru – науково-просвітницький портал.
5. www.gumer.info – електронна бібліотека з гуманітарних наук.
6. <http://freelib.in.ua> – безкоштовна електронна бібліотека.
7. <http://mediatopos.org> – Центр медіа комунікацій і візуальних досліджень ХНЦ ім. В. Н. Каразіна.
8. <http://www.telekritika.ua> – провідний науково-популярний сайт про актуальний стан українських і світових медіа.
9. <http://yanko.lib.ru> – електронна бібліотека.
10. <http://history.franko.lviv.ua>– довідковий сайт.
11. <http://ukrknyga.at.ua>– безкоштовна бібліотека української літератури
12. <http://www.history.org.ua> – сайт інститута історії України НАН України
13. <http://www.pamjatky.org.ua>–український пам'яткоохоронний ресурс
14. <http://www.etnolog.org.ua>– сайт інститута мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України
15. <http://litopys.kiev.ua/>– сайт, на якому зібрані першоджерела а також наукова література в галузі української культури та історії.